

24/1

Tétel: (1. definitésgy tétel kiterjesztése)

Egy valós értékű q kvadr.: alak:

poz. definit $\Leftrightarrow \forall$ sajátértéke poz.

poz. szemidefinit $\Leftrightarrow \forall \lambda \geq 0$, de 0 is sajátérték

negatív definit $\Leftrightarrow \forall \lambda$ negatív

negatív szemidefinit $\Leftrightarrow \forall \lambda \leq 0$, de 0 is sajátérték

indefinit \Leftrightarrow van poz és neg sajátértéke is

25. előadás

Ha $q(x)$ kvadrátikus alak, akkor $q(x) = [x]^T A [x]$, ahol A a q mátrixa egy rögzített e_1, \dots, e_n bázisban.

$$\begin{aligned}
 \text{Sgy } q(x) &= \begin{bmatrix} x_1 & x_2 & \dots & x_n \end{bmatrix}_{1 \times n} \begin{bmatrix} a_{11} & \dots & a_{1n} \\ \vdots & \ddots & \vdots \\ a_{n1} & \dots & a_{nn} \end{bmatrix}_{n \times n} \begin{bmatrix} x_1 \\ x_2 \\ \vdots \\ x_n \end{bmatrix}_{n \times 1} = \begin{bmatrix} a_{11}x_1 + \dots + a_{1n}x_n \\ \vdots \\ a_{n1}x_1 + \dots + a_{nn}x_n \end{bmatrix} \begin{bmatrix} x_1 \\ x_2 \\ \vdots \\ x_n \end{bmatrix} \\
 &= \sum_{i,j=1}^n a_{ij} x_i x_j
 \end{aligned}$$

Def: Egy q kvadrátikus alak $\sum_{i=1}^n a_i x_i^2$ alakját a q kanonikus alakjának nevezzük.
változás, valós értékű

Tétel: Minden valós, ill. komplex kvadrátikus alak kanonikus alakba hozható.

Biz: Legyen e_1, \dots, e_n a vizsgált euklidészi tér egy ortonormált bázisa.

Legyen A a vizsgált kvadrátikus alak (jel. q) mátrixa ebben a bázisban.

Világos, hogy A szimmetrikus (kompl. esetben érdadjungált).

Legyen vizsgált eukl. térrel van olyan e_1, \dots, e_n ortonormált bázis melynek vektorai A sajátvektorai. Ebben a bázisban A diagonális:

$$= \begin{bmatrix} \lambda_1 & & \\ & \ddots & \\ & & \lambda_n \end{bmatrix}, \lambda_1, \dots, \lambda_n \text{ az } A \text{ sajátértékei } (\lambda_i \in \mathbb{R})$$

Felépítse C az $e_i \rightarrow e_i$ bázisvált. mátrixát. Akkor $C^{-1} A C$ lesz az A új alakja $= \begin{bmatrix} \lambda_1 & & \\ & \ddots & \\ & & \lambda_n \end{bmatrix}$.

A q alakja a régi (e_i) bázisban $q(x) = [x]^T A [x]$. A_2 új bázisban

$$[x]^T C^{-1} A C [x] = q(x).$$

Mivel e_1, \dots, e_n és e_1, \dots, e_n is ortonormált bázis, ezért C ortogonális mátrix, azaz $C^{-1} = C^T$ /komp: $C^{-1} = \overline{C^T}$

Igy $q(x) = [x]^T \begin{bmatrix} \lambda_1 & & \\ & \ddots & \\ & & \lambda_n \end{bmatrix} [x] = \lambda_1 x_1^2 + \dots + \lambda_n x_n^2$, amely kanonikus alak. \square

meg \rightarrow Legyen rang $A = r$. Akkor rang $(C^{-1} A C) = r \Rightarrow$ rang $\begin{bmatrix} \lambda_1 & & \\ & \ddots & \\ & & \lambda_n \end{bmatrix} = r$

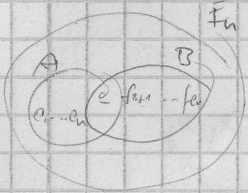
Igy a $\lambda_1 x_1^2 + \dots + \lambda_n x_n^2$ alakban a nemnulla együtthatók száma $= r$.

Tétel: (Sylvester - Jelle tehetőségi tétel)

Valós értékű kvadrátikus alak kanonikus alakjában determináns a poz és negatív együtthatók száma.

Biz. A q kanonikus alakja e_1, \dots, e_n -ben $q(x) = \lambda_1 x_1^2 + \dots + \lambda_n x_n^2$ és f_1, f_2, \dots, f_n -ben $q(x) = \lambda_1^* x_1^{*2} + \dots + \lambda_n^* x_n^{*2}$. Legyen $q(x)$ -ben a poz együtthatók száma $= p$ $q(x)$ -ben pedig p^* . Feltehetjük, hogy $\lambda_1, \dots, \lambda_p$ ill. $\lambda_1^*, \dots, \lambda_{p^*}^*$ jelöli a poz. együtthatókat. Tfh. $p > p^*$. Legyen $A := \{ \lambda_1 e_1 + \dots + \lambda_p e_p, \lambda_i \in \text{Test} \}$

Legyen $B := \{ \lambda_1^* f_1 + \dots + \lambda_{p^*}^* f_{p^*}, \lambda_i^* \in \text{Test} \}$



Tfh. $A \cap B = \emptyset$

Tfh. ~~$\sum_{i=1}^p \lambda_i e_i + \dots + \sum_{j=1}^{p^*} \lambda_j^* f_j = 0$~~

$A \Rightarrow \sum_{i=1}^p \lambda_i e_i + \dots + \sum_{j=1}^{p^*} \lambda_j^* f_j = - \sum_{j=p^*+1}^n \lambda_j^* f_j \in B$

$\Rightarrow \underline{0} = \underline{0}$

$\Rightarrow \lambda_1 = \dots = \lambda_p = 0 \quad \lambda_{p^*+1} = \dots = \lambda_n = 0$

$e_1, \dots, e_p, f_{p^*+1}, \dots, f_n$ lin. fejt. $\Rightarrow p + n - p^* \leq n \Rightarrow p \leq p^*$

Igy $A \cap B \neq \emptyset$ Legyen $\underline{x} \neq \underline{0}, x \in A \cap B$. Akkor $q(x) = \lambda_1 x_1^2 + \dots + \lambda_p x_p^2 + \lambda_{p^*+1} x_{p^*+1}^2 + \dots + \lambda_n x_n^2 \leq 0$

$q(x) = \lambda_1 \cdot 0^2 + \dots + \lambda_p \cdot 0^2 + \lambda_{p^*+1} x_{p^*+1}^2 + \dots + \lambda_n x_n^2 \leq 0$

$\underline{x} =$

poz. abszolútum = poz. tehetőségi index
 neg. ————— = neg. —————
 poz. - neg. abs. = szignatúra

\Rightarrow Valós tehetőségi alak \Leftrightarrow rendelkezik kérés kanonikus alakkal ha rangja \leq szignatúrája is megegyezik.

λ -mátrixek (polinomiális mátrixek):

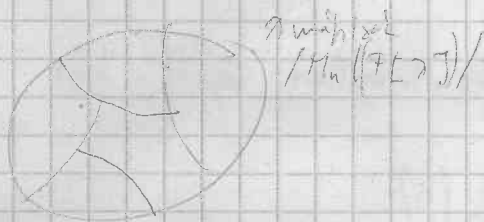
Def: Legyen F egy test. Olyan mátrixot melynek elemei F felett felelő polinomok, polinomiális mátrixnak nevezzük.

Hu polinom $\in F(\lambda)$, akkor a mátrixot λ -mátrixnak is szokták nevezni.

(P) Tetsz. test feletti $A_{n \times n}$ mátrix esetén az $\underline{A} - \lambda \underline{E}$ mátrix (az ún. karakterisztikus mátrix) λ -mátrix.

Def: Két λ mátrixot, azt mondjuk, hogy egyenással ekvivalensek, ha véges sor- és oszlopátvitellel egymásba átvihetők.

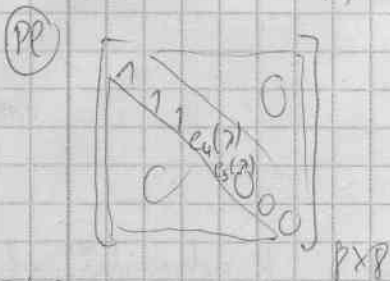
Megj: λ -mátrixok ekvivalenciája megegyezik a λ -mátrixok hátralapozásával.



Def: Egy $n \times n$ -es λ mátrixot kanonikus mátrixnak nevezzük, ha a következő alakú:

$$\text{alaki: } \begin{bmatrix} e_1(\lambda) & & & 0 \\ & e_2(\lambda) & & \\ & & \ddots & \\ 0 & & & e_n(\lambda) \end{bmatrix} \text{ alakú / diagonális/, ahol } e_{i-1}(\lambda) \text{ osztója}$$

$e_i(\lambda)$ -nak $(i=2, \dots, n)$, s ha valamelyik $e_i(\lambda) \neq 0$, akkor az a polinom egy főpolinom (főpolinom = 1).



Tétel: Tetsz. test esetén $\forall n \times n$ -es λ -mátrix kanonikus alakba hozható (másképpen, $\forall n \times n$ -es λ -mátrix ekvivalens egy kanonikus mátrixsal).

Biz: Legyen \underline{A} tetsz. ($n \times n$ -es) λ -mátrix. Ha $\underline{A} = \underline{0}$, akkor \underline{A} kanonikus mátrix.

Hu: $\underline{A} \neq \underline{0}$. Akkor van az \underline{A} -val ekvivalens q mátrix, mely

$$\begin{bmatrix} e_1(\lambda) & & & 0 \\ & b_2(\lambda) & & \\ & & \ddots & \\ 0 & & & b_q(\lambda) \end{bmatrix} \text{ alakú, ahol } e_1(\lambda) \neq 0 \text{ és } e_i(\lambda) \text{ főpolinom.}$$

Megmutatható (hogy $e_1(\lambda) \mid b_j(\lambda) \quad \forall j=2, \dots, n$)

$$b_j(\lambda) = e_j(\lambda)q_j(\lambda) + r(\lambda), \quad r(\lambda) \equiv 0 \text{ vagy } r^* < e_j^*$$

Tfh. $e_j(\lambda)$ az \underline{A} -val ekvivalens mátrixok között nincs olyan amelyik a bal felső sarokban $e_1(\lambda)$ -nél kisebb fokrú polinom állna.

Ha $r^* < e_j^* \Rightarrow$ a mátrix j -dik oszlopából vonjuk ki az előző oszlop $q_j(\lambda)$ -szorosát. Ekkor a j -dik oszlop első eleme $r(\lambda)$ lesz. \underline{A} j -dik és

első oszlop cseréjével \underline{A} -val ekvivalens mátrixot kapunk, melynek a bal felső sarokban $r(\lambda)$ áll. Ez ellentmond az $e_1(\lambda)$ választásunknak.

Igy $r(\lambda) \equiv 0 \Rightarrow e_1(\lambda) | b_j(\lambda)$. Hasonlóan $e_1(\lambda) | c_k(\lambda) \quad k=2, \dots, n$.

Elemi átalakításokkal az \underline{A} -val ekvivalens $\begin{bmatrix} e_1(\lambda) & c & \dots & 0 \\ 0 & & & \\ \vdots & & & \\ 0 & & & \end{bmatrix}$ mátrix adódik.

Teljes indukcióval adódik, hogy \underline{A} ekvivalens egy $\begin{bmatrix} e_1(\lambda) & c & \dots & 0 \\ 0 & e_2(\lambda) & & \\ \vdots & & & \\ 0 & & & e_n(\lambda) \end{bmatrix}$ mátrixal,

ahol $e_2(\lambda) | e_3(\lambda) \dots e_{n-1}(\lambda) | e_n(\lambda)$.

Tegyük fel, hogy $e_1(\lambda) | e_2(\lambda)$. $e_2(\lambda) = e_1(\lambda)q_2(\lambda) + r_2(\lambda)$

Ha $r_2(\lambda) \neq 0 \Rightarrow$

$$\begin{bmatrix} e_1(\lambda) \\ e_2(\lambda) \\ \vdots \\ e_n(\lambda) \end{bmatrix} \sim \begin{bmatrix} e_1(\lambda) & e_1(\lambda)q_2(\lambda) & 0 \\ 0 & e_2(\lambda) & 0 \\ \vdots & \vdots & \\ 0 & 0 & e_3(\lambda) \\ & & \vdots \\ & & 0 & e_n(\lambda) \end{bmatrix} \sim \begin{bmatrix} e_1(\lambda) & e_1(\lambda)q_2(\lambda) & 0 \\ -e_1(\lambda) & r_2(\lambda) & 0 \\ & & \\ & & \\ & & \end{bmatrix} \sim \begin{bmatrix} r_2(\lambda) & & & \\ & & & \\ & & & \\ & & & \end{bmatrix}$$

26. előadás

2023. 11.17.

2/1

Az egyértelműség bizonyítása

Jelölje $d_k(\lambda)$, $k=1, 2, \dots, n$ az \underline{A} λ -mátrix k -adrendű aldetermindánsainak legnagyobb közös osztóját.

All: λ -mátrix esetén a $d_k(\lambda)$ polinom elemi átalakítások során nem változik.

Igy a $d_k(\lambda)$ polinomok az a mátrixok ugyanazok, mint a (vele ekvivalens) kanonikus mátrix esetén.

\underline{A} kanonikus mátrix $\begin{bmatrix} e_1(\lambda) & & & \\ & e_2(\lambda) & & \\ & & \ddots & \\ & & & e_r(\lambda) & & \\ & & & & 0 & \dots \end{bmatrix}$ feltéve, hogy $\text{rang } \underline{A} = r$ (=rang kanonikus)

26/2

$$\Rightarrow d_1(\lambda) = e_1(\lambda)$$

$$d_2(\lambda) = e_1(\lambda) e_2(\lambda)$$

?

$$d_r(\lambda) = e_1(\lambda) e_2(\lambda) \dots e_r(\lambda)$$

$$d_{r+1}(\lambda) = 0$$

$$d_n(\lambda) = 0$$

$$\text{Igy } e_1(\lambda) = d_1(\lambda) \quad e_3(\lambda) = \frac{d_3(\lambda)}{d_2(\lambda)} \quad \dots \quad e_r(\lambda) = \frac{d_r(\lambda)}{d_{r-1}(\lambda)}$$

$$e_2(\lambda) = \frac{d_2(\lambda)}{d_1(\lambda)} \quad e_{r+1}(\lambda) = \dots = e_n(\lambda) = 0$$

(R)

$$\begin{bmatrix} 1-\lambda & 2 \\ 3 & -\lambda \end{bmatrix} \quad d_1(\lambda) = \text{enke} \{2, 3, -\lambda, 1-\lambda\} = 1$$

$$d_2(\lambda) = \lambda^2 - \lambda - 6 = (\lambda - 3)(\lambda - 2)$$

$$\Rightarrow \text{Kanonikus alak: } \begin{bmatrix} 1 & 0 \\ 0 & (\lambda - 3)(\lambda - 2) \end{bmatrix}$$

Tétel: Két mátrix (nagyság) akkor és csak akkor hasonló, ha karakterisztikus mátrixaik (mind λ -mátrix) ekvivalensel, azaz közös kanonikus alakkal rendelkeznek.

Legyen F egy test és $p(x) \in F[x]$ egy polinom;

$p(x) = a_n x^n + \dots + a_1 x + a_0$. Akkor mondjuk, hogy egy F test feletti,

$n \times n$ -es \underline{B} mátrix gyöke a $p(x)$ polinomnak, ha $a_n \underline{B}^n + \dots + a_1 \underline{B} + a_0 \underline{E} = \underline{0}$ teljesül.

Tétel: Minden $n \times n$ es \underline{B} mátrixhoz van olyan legalább elsőfajú $p(x)$ polinom, melynek \underline{B} gyöke.

Biz: Az $n \times n$ -es mátrixok n^2 dimenziós vektorteret alkotnak F felett.

Igy $\underline{E}, \underline{B}, \underline{B}^2, \dots, \underline{B}^{n^2}$ $n^2 + 1$ elemű ebben a vektortérben, ezért

$\exists a_0, a_1, \dots, a_{n^2} \in F$, hogy $a_{n^2} \underline{B}^{n^2} + a_{n^2-1} \underline{B}^{n^2-1} + \dots + a_1 \underline{B} + a_0 \underline{E} = \underline{0}$

azaz \underline{B} gyöke a $p(x) = a_{n^2} x^{n^2} + \dots + a_1 x + a_0$ legalább elsőfajú polinomnak.

Def: Egy \underline{A} mátrix minimális polinomján azt a ~~legkisebb~~ legkisebb fokszámú, legalsó elsőfajú, 1 főegyütthatójú polinomot értjük, melynek \underline{A} gyöke.

Tétel: Tetsz. \underline{A} mátrix minimális polinomja megegyezik, a karakterisztikus mátrixával ekvivalens kanonikus mátrix utolsó invariáns faktorával, azaz $e_n(\lambda)$ -val.

Megj: az $e_1(\lambda), e_2(\lambda), \dots, e_n(\lambda)$ polinomokat invariáns faktorok nevezzük.

Tétel (Cayley-Hamilton-tétel)

\forall (négyzetes) mátrix egyébe saját karakterisztikus polinomjának.

Biz: \underline{A} karakt. polinom. $|\underline{A} - \lambda \underline{E}|$, ezért $[\underline{A} - \lambda \underline{E}]$ eseten $d_n(\lambda) = (-1)^n |\underline{A} - \lambda \underline{E}|$
 $= \underbrace{e_1(\lambda) e_2(\lambda) \dots e_{n-1}(\lambda)}_{d_{n-1}(\lambda)} e_n(\lambda) = d_{n-1}(\lambda) m(\lambda)$
 $m(\lambda)$ az \underline{A} minimális polinomja.

$$* = (-1)^n k(\lambda)$$

$$(-1)^n k(\lambda) = d_{n-1}(\lambda) m(\lambda) \Rightarrow \boxed{(-1)^n k(\underline{A}) = d_{n-1}(\underline{A}) m(\underline{A}) = \underline{0}}$$

Jordan mátrixok:

Def: Egy F test λ_0 eleméhez tartozó k -adrendű Jordan-tömbökön a

$$\begin{bmatrix} \lambda_0 & & & 0 \\ & \lambda_0 & & \\ & & \ddots & \\ 0 & & & \lambda_0 \end{bmatrix}$$

$k \times k$ -es mátrixot értjük, azaz olyan mátrixot ahol a főátlóban \forall elem λ_0 -al, s a főátló felett, lefelé egyenként 1 -el, a többi elem $= 0$.

(P)

$$\begin{bmatrix} 2 & 1 & 0 & 0 \\ 0 & 2 & 1 & 0 \\ 0 & 0 & 2 & 1 \\ 0 & 0 & 0 & 2 \end{bmatrix}$$

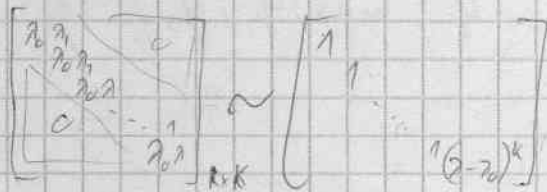
Def: Egy test elemekből képzett Jordan mátrixok, olyan négyzetes mátrixot értünk amelyben a főátló mentén Jordan-tömbök helyezkednek el, a többi elem pedig 0 .

(P)

$$\begin{bmatrix} 2 & 1 & & & \\ 0 & 2 & & & \\ & & \begin{matrix} 5 & 1 & 0 \\ 0 & 5 & 1 \\ 0 & 0 & 5 \end{matrix} & & \\ & & & 2 & \\ & & & & \begin{matrix} 4 & 1 & 0 & 0 \\ 0 & 4 & 1 & 0 \\ 0 & 0 & 4 & 1 \\ 0 & 0 & 0 & 4 \end{matrix} \end{bmatrix}$$

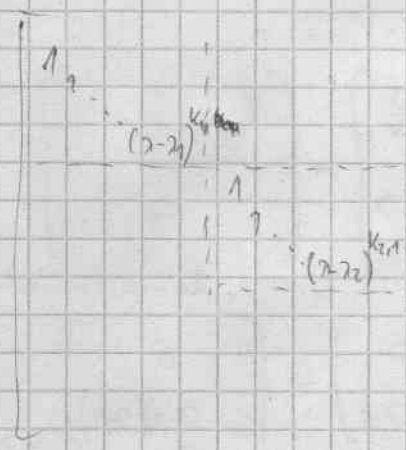
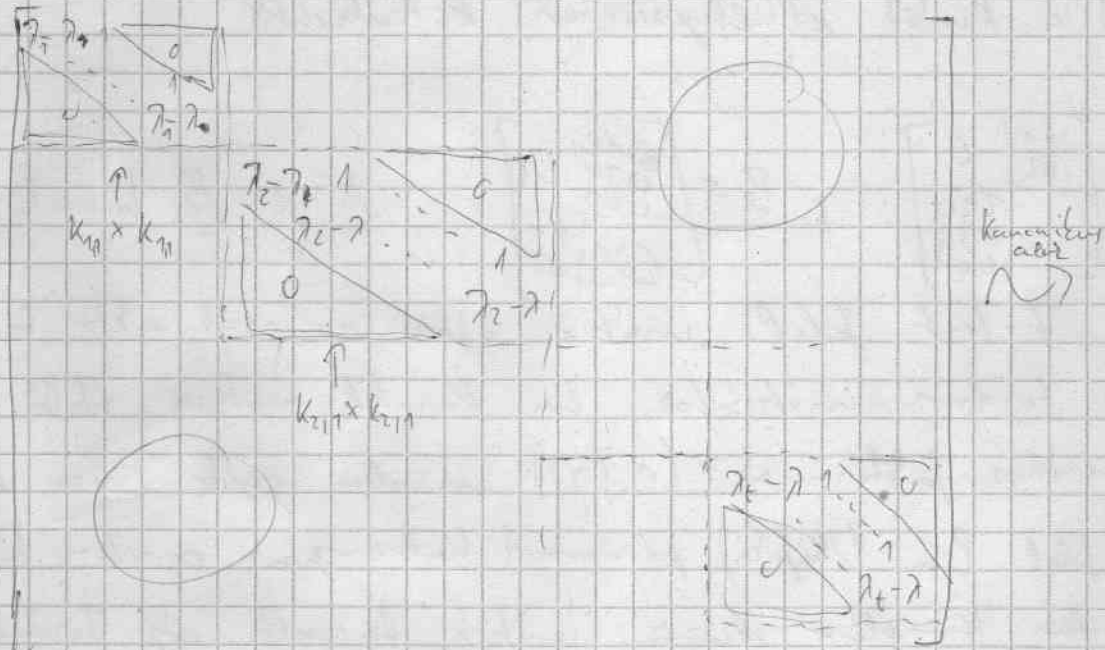
26/4

Fordan f6rb karakt m6hiximal kanonil6s al6l6ja



$e_1(\lambda) = a_1(\lambda), e_2(\lambda) = \frac{d_2(\lambda)}{d_1(\lambda)} = \frac{\lambda - \lambda_1}{\lambda - \lambda_1} = 1 \quad | \quad e_3(\lambda) = \frac{d_3(\lambda)}{d_2(\lambda)} = \frac{\lambda - \lambda_2}{\lambda - \lambda_2} = 1 \dots e_r(\lambda) = \dots$

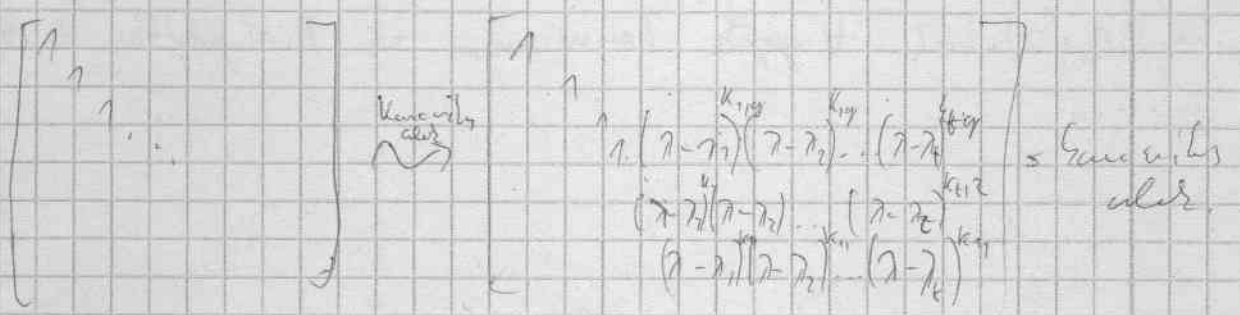
Fordan m6hix karakt m6hiximal kanonil6s al6l6ja:



azaz olyan m6hixot kapunk, amelynek a f6rt6l6s6s egyez6k v6l6s6m6t

$$\begin{matrix} (\lambda - \lambda_1)^{k_{11}}, & (\lambda - \lambda_1)^{k_{12}}, & \dots, & (\lambda - \lambda_1)^{k_{1q_1}} \\ (\lambda - \lambda_2)^{k_{21}}, & (\lambda - \lambda_2)^{k_{22}}, & \dots, & (\lambda - \lambda_2)^{k_{2q_2}} \\ \vdots & \vdots & & \vdots \\ (\lambda - \lambda_r)^{k_{r1}}, & (\lambda - \lambda_r)^{k_{r2}}, & \dots, & (\lambda - \lambda_r)^{k_{rq_r}} \end{matrix}$$

polinomok 6llnak, a f6rt6k6n k6v6l minden elem = c



$$\begin{aligned}
 k_{11} &\geq k_{12} \geq \dots \geq k_{1,q_1} \\
 k_{2,1} &\geq k_{2,2} \geq \dots \geq k_{2,q_2} \\
 &\vdots \\
 k_{t,1} &\geq k_{t,2} \geq \dots \geq k_{t,q_t}
 \end{aligned}
 \quad ! q = \max\{q_1, q_2, \dots, q_t\}$$

Tétel: két Jordan mátrix akkor is csak akkor hasonló, ha ugyanazokból a Jordan-tömbökből áll, s a mátrix esetleg csak a tömbök elhelyezésében különbözik.

(P)

$$\underline{A} = \begin{bmatrix} 2 & 1 & 0 \\ 0 & 2 & 0 \\ 0 & 0 & 3 \end{bmatrix}, \quad \underline{B} = \begin{bmatrix} 3 & 1 & 0 \\ 0 & 3 & 1 \\ 0 & 0 & 2 \end{bmatrix} \quad \underline{A} \text{ és } \underline{B} \text{ hasonló}$$

Tétel: Egy F test feletti mátrix akkor is csak akkor hasonló egy Jordan-mátrixhoz ha karakter mátrixa, azaz invariáns polinomial ($p_n(\lambda)$) minden gyöke F -ben van (\neq felt. lin. többségi) polinomial leírásig azonos lehet)

Tétel: Minden komplex elemű mátrix hasonló egy Jordan mátrixhoz.

(P)

$$\underline{A} = \begin{bmatrix} \frac{1}{2} & -\frac{3}{4} \\ 1 & -\frac{1}{2} \end{bmatrix}; \quad \underline{[A - \lambda E]} = \begin{bmatrix} \frac{1}{2} - \lambda & -\frac{3}{4} \\ 1 & -\frac{1}{2} - \lambda \end{bmatrix} \sim \begin{bmatrix} 1 & \dots \\ \dots & \lambda^2 - \lambda + 1 \end{bmatrix}$$

karakteris. alab

(P)

$$\begin{bmatrix} 1 & 2 \\ 3 & 0 \end{bmatrix}; \quad \underline{[A - \lambda E]} = \begin{bmatrix} 1 - \lambda & 2 \\ 3 & -\lambda \end{bmatrix} \sim \begin{bmatrix} 1 & 0 \\ 0 & \lambda^2 - \lambda + 6 \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} 1 & 0 \\ 0 & (\lambda - 3)(\lambda + 2) \end{bmatrix}$$

karakteris

$\begin{bmatrix} 1 & 0 \\ 0 & (\lambda - 3)(\lambda + 2) \end{bmatrix}$ a $\begin{bmatrix} -3 & 0 \\ 0 & 3 \end{bmatrix}$ Jordan mátrix karakteris alab

Tétel: Egy mátrix akkor is csak akkor hasonló egy diagonális mátrixhoz ha $p_n(\lambda)$ -nak \neq gyöke benne van az F alaptestben is \neq gyök egyenlős